

Norske frikirker og misjonsforskningen

PEDER A. EIDBERG

Innledning

I det følgende søkes gitt en oversikt over norsk frikirkelig forskning innen missiologi de siste ca. 50 år. Missiologi er her forstått både som *misjonsteologi* og *misjonskunnskap*. Innen misjonskunnskap dreier det seg både om misjonshistorie og misjonspraksis.

Det har ikke vært mulig med den tid jeg har hatt til rådighet å ta sikte på en tilnærmet fullstendig oversikt over hva som er gjort og skrevet innen alle frikirkesamfunnene i landet. Visse avgrensninger måtte gjøres. Med et sideblikk til hvilke frikirkesamfunn som er medlemmer i Norges Frikirkeråd, ble de følgende i utgangspunktet tatt med i oversikten: Metodistkirken i Norge (MK), Den Evangelisk Lutherske Frikirke (DELF), Pinsebevegelsen (PV), Det Norske Baptist-samfunn (DNB), Det Norske Misjonsforbund (DNM), Frelsesarmeen (FA), Kvekerne/Venneses Samfunn (VS) og De Frie Evangeliske Forsamlinger (DFEF).

Frikirketypologi og forskning

De ovenfor nevnte kirkesamfunn inntar ulike teologiske posisjoner på endel områder. Det vil også være visse ulikheter i måten misjonsoppdraget utføres på. Men felles for dem er en kristendomstype med mer vekt på aktiv misjonstjeneste enn på undersøkelse, forskning og refleksjon. Tanken på «hedningenes» nød og fortapelse, og forventningen om Jesu snarlige gjenkomst har lagt føringer for de prioriteringer som har vært gjort, også når det gjelder å drive misjon.

De «teoretiske» spørsmål har måttet vike. Dette gjelder også m.h.t.

økonomiske midler til oppbygging av arkiver og støtte til forskning. Det er f.eks. all grunn til å anta at mye historisk materiale fra den relativt korte perioden norske frikirkesamfunn har drevet misjon, er gått tapt. Og det som er bevart, skyldes i mange tilfelle mer enkelt-personers interesse og noe tilfeldige prioriteringer, enn offisielle rutiner for oppbevaring av dokumentasjon vedrørende misjonsarbeidet. Det finnes sågar eksempler på at i stedet for å klausulere sensitivt, men samtidig viktig materiale til forståelse av en periode eller begivenhet, har man destruert dokumentene. Slik har man ønsket å skape kollektiv glemsel når de individuelle aktørene i saken er borte. Så er ettertiden avskåret fra å lære også av det som ikke var vellykket i fortiden, og det bilde som kildene frembyr, er fortegnet i forhold til den egentlige virkelighet.

Undervisning i missiologi

Noen av de frikirkesamfunnene som er med i denne oversikt, har teologiske seminarer som gir en flerårig utdanning av pastorer og misjonærer. Her har det også vært undervist i missiologi. Denne undervisning har stort sett ikke vært basert på forskning ved den enkelte institusjon, men gjennom pensumlitteraturen er forskningsresultater videreført i undervisningen.

Metodistkirkens presteutdanning har alltid inneholdt kurser i misjonskunnskap. Etter opprettelsen av Metodistkirkens Teologiske Seminar (MTS) i Bergen har man undervist 2 t/u i ett semester for prestestudentene. I tillegg har man for misjonskandidater et individuelt tilpasset kurs, der studentene arbeider selvstendig men under individuell faglig veiledning.

Baptistenes Teologiske Seminar (BTS) har helt fra starten i 1910 hatt undervisning i misjon på fagplanen. De første tiårene lå hovedvekten på misjonshistorien, men det ble også undervist i «misjonens bibelske begrunnelse», altså en misjonsteologisk innfallsvinkel. Omfanget av undervisningen har variert noe, fra 3-2 t/u i to semestre. Nå undervises det i allmen misjonskunnskap 2 t/u i ett semester. Det undervises også 2 t/u i ett semester i Det Norske Baptistsamfunns misjon.

Fra 1971 til 1990 hadde man et ettårig studietilbud for misjonskandidater med fagutdanning annen enn teologi. I dette kurset inngikk fag som sosialantropologi, kulturkunnskap, landkunnskap (språk, politisk system, historie etc.) for de land der DNB driver misjon, sjelesorg, bibelfag og de mer spesifikke missiologifagene.

Ansgar Teologiske Seminar (ATS) har også gjennom hele sin virketid hatt misjonskunnskap på den ordinære fagplan. Noen år på slutten av '80-tallet og på begynnelsen av '90-tallet hadde man en ettårig

misjonslinje med praksisperiode på DNMs misjonsfelt. Undervisningsvolumet har ligget på 2-3 t/u i to semestre. I någjeldende studieplan er missiologien integrert som en egen komponent i studiet innen de ulike teologiske disipliner og på de ulike nivåer fra grunnfags- til storfagsnivået i kristendomskunnskap.

Luthersk Bibel- og menighetsseminar (LBM) er kanskje det av de frikirkelige teologiske seminarerne som har hatt mest missiologi på den ordinære fagplan. Fra 1965 har normalen vært 2 t/u i fire semestre. Fra 1994 har det vært ett semester misjonsteologi, ett semester misjonshistorie, ett semester misjonsmetodikk, samt ett semester med MFs misjonspensum til kristendomskunnskap mellomfag.

Pensumlitteraturen ved alle disse skolene har vært meget sammenfallende. Som grunnbok har fra 1976 vært brukt O.G. Myklebusts *Misjonskunnskap* (1976), til den nå er blitt avløst av Jan-Martin Berentsen m.fl. (red.) *Missiologi i dag* (1994). I tillegg har relevant stoff fra eget kirkesamfunn vært lagt opp.

Selv om den enkelte lærer i hovedsak har drevet lite direkte forskning som basis for undervisningen i missiologi, har undervisningen vært basert på og lagt opp etter et forskningsbasert pensum. Videre ser en at undervisning i missiologi har inngått i den grunnleggende pastorutdannelse i disse kirkesamfunn.

Doktoravhandlinger

Med den avveining mellom teori og praksis i misjonsinnsatsen som er omtalt ovenfor, vil det ikke forundre at misjonsforskning som har munnet ut i akademiske avhandlinger, finnes i beskjedent omfang innen norske frikirker

Såvidt jeg har kunnet bringe på det rene er det skrevet 7 doktoravhandlinger av ulike typer innen missiologi og tilknyttede emner, så som religionsteologi og misjonshistorie i løpet av dette århundre. De fordeler seg slik mellom kirkesamfunnene:

Pinsebevegelsen:

Marit Landrø, «Changing World View of Nguni Africans and its Implementations for Norwegian Pentecostal Missionaries.» D.Miss. avhandling, Fuller, USA, 1987. 338 s.

Den Evangelisk Lutherske Frikirke:

Sigurd Aske, «The South Shensi Lutheran Mission.» Ph.D. avhandling, Hartford Seminary Foundation, USA, 1951.

Metodistkirken:

Alf Lier, «Åpenbaringstanke og misjonsforkynnelse hos Paulus.» Teol. dr. avhandling, Uppsala 1938, 219 s.

Per Hassing, «The Christian Missions and British Expansion in Southern Rhodesia 1888-1923.» Ph.D. avhandling, The American University 1960, 391 s.

Juel Nordby, «The Role of the Methodist Class Meeting in the Growth of an African City Church: A Historical-Sociological Study.» Th.D. avhandling, Boston University, USA 1967. 267 s.

Roald E. Kristiansen, «Creation and Emptiness: Transforming the Doctrine of Creation in Dialogue with the Kyoto School of Philosophy.» Ph.D. avhandling, Emory University, Atlanta GA 1987. 204 s.

Roar Fotland, «The Ancestors are Alive. Does the Church Know?» D.Min. avhandling, Wesley Theological Seminary, Wash. D.C. 1990, 180 s.

Mindre avhandlinger, hovedfagsoppgaver og faglige artikler

Det finnes innen frikirkene endel misjonsforskning på dette nivå. Nedenstående oversikt kan ikke gjøre krav på fullstendighet, men viser ulike typer og nivåer av faglig arbeid med missiologiske spørsmål.

Avhandlinger/hovedfagsoppgaver

Kristi Mosvold (DELF), «Misjonærkallet i misjonsteologisk perspektiv.» Hovedfagsoppgave i kristendomskunnskap, MF 1981.

Ingrid Eskilt (DNM), «Kristen kirke i afrikansk kontekst. En undersøkelse av lære og liv i Kimbanguistkirken med særlig hensyn på de trekk som er preget av kirkens afrikanske religiøse og kulturelle kontekst.» Hovedfagsoppgave i kristendomskunnskap, MF 1985, 158 s.

Arne J. Holte (DNB), «Norwegian Baptist Mission in Bas Uèlè, Congo.» B.D. avhandling, Baptist Theological Seminary, Rüschlikon, Sveits, 1964. 137 s.

Gunnar Husby (DNB), «Cultic Practices in the Independent Church Movements of Lower Congo.» B.D. avhandling, Baptist Theological Seminary, Rüschlikon, Sveits, 1966. 116 s.

Marit Berge (DNB), «Sykearbeidet innenfor Det Norske Baptistsamfunns Kongomisjon.» Hovedoppgave Baptistenes Teologiske Seminar, 1971.

Elsa Paulsen (DNB), «Misjon i Thailand.» Hovedoppgave BTS 1982.

Magne Hultgren, «Misjonsforståelse og misjonsstrategi i Acta.» Hovedoppgave BTS 1978.

Tore Meistad (MK), «Wesley's Theology of Mission and the Missiology of The United Methodist Church», i T. Meistad, *Studier i wesleyansk teologi*, AHL-forskning 1994:1, s 215-255.

Roald E. Kristiansen, «Missions and Religious Dialogue», i Allan G. Padgett (red.), *The Mission of the Church in Methodist Perspective*.

Vol, X i serien Studies in the History of Missions, 1992, s. 149-176.

Frithjov A.K. Iversen (DNB), «A Survey of the Norwegian Baptist Congo Mission.» 1957. Upubl. essay, 32 s. maskinskr.

Per Arne Krumsvik (FA) arbeider med en hovedfagsoppgave i kristendomskunnskap over emnet: «Frelsesarmeens oversjøiske arbeid slik det kommer til syne i Krigsropet fra 1888 til 1920.»

Varia

Dette materiale viser en bred variasjon av missiologiske emner, fra generelle historiske oversikter, redegjørelser for administrative modeller og strategisk planlegging, landstudier, drøftelser av misjons-teologiske spørsmålsstillinger, til dybdeanalyser av konkrete misjons-tiltak, og biografiske studier.

Det er ikke mulig innenfor rammen av denne artikkel å sette opp et komplett og spesifisert register over artikler og rapporter som faglig ville kvalifisere til å tas med her. Jeg nøyer meg med en rent summarisk oversikt. Den bekrefter det ovenfor nevnte forhold at enkelte frikirkesamfunn har vært mer opptatt av forskning og teoretisk bearbeidelse av misjonsinnsatsen enn andre. På dette nivå er likevel flere frikirkesamfunn med enn på de tidligere omtalte.

Artikler skrevet i vitenskapelige eller populærvitenskapelige tidsskrift, festskrift, eller bidrag i fagbøker av ulike typer, alt i annen halvdel av dette århundre.

Metodistkirken:	31
Den Evangelisk Lutherske Frikirke:	4
Det Norske Baptistsamfunn:	13
Det Norske Misjonsforbund:	6
Pinsebevegelsen:	7
De Frie Evangeliske Forsamlinger:	1
Frelsesarmeen:	1

Det finnes også noe upublisert såkalt «gråmateriale» (Missio Nordica), som kunne vært av interesse i vår oversikt. Det er rapporter basert på lokale undersøkelser, strategidokumenter som kan inkludere prinsipielle missiologiske overveielser, analyser som er underlagsmateriale for beslutningstaking, o.l. En del av dette er registrert i *Missio Nordica* under de respektive kirkesamfunn.

Misjonslitteratur av typen misjonærbiografier, reisebeskrivelser, misjonsberetninger i bokform, jubileumsskrift, samt artikler i de respektive kirkesamfunns eller organisasjoners misjonsblad, er ikke

tatt med. Innenfor de genrer som her er nevnt, er det skrevet ganske mye.

Til slutt skal nevnes en i norsk frikirkelig sammenheng unik forskningsinnsats. Det er misjonærene Sigmund og Ingjerd Evensens alfabeterings- og oversettelsesarbeid blant Umanakiaifolket på Papua Ny Guinea. Evensens er utsendt av Wycliffe Bibeloversettere. Ingjerd tilhører Den norske Kirke, mens Sigmund er baptist. Han er den eneste frikirkelige jeg kjenner til, som i noe omfang har gjort denne type arbeid. Evensens har gjennom 16 års arbeid møysommelig bygget opp et skriftspråk, lært befolkningen å lese og skrive det, og så langt oversatt Det Nye Testamente til dette språket.

Veien fremover

Hva skal til for å styrke norsk frikirkelig misjonsforskning?

Et «straktiltak» må være at de respektive kirkesamfunn og organisasjoner prioriterer innsamling og registrering av kildematerialet som finnes. Det er på høye tid at dette arbeid settes i gang og gjøres på en mer systematisk måte enn hittil.

Derneft bør det defineres konkrete forskningsområder eller prosjekter som venter på sin løsning, f.eks. (kvinne)misjonsforeningens plass og betydning i frikirkelig misjonsarbeid. Andre områder kan være kvinners status og rolle i misjonsarbeidet, evangelisasjon og utviklingsarbeid, m.m.

Både oppbygging av misjonsarkiver og forskning innen misjonen reiser spørsmålet om forholdet til de stedegne kirker som idag er samarbeidspartnere med norsk frikirkelig misjon. Vår misjonshistorie er deres kirkehistorie. Hvor skal så det felles arkivmateriale lokaliseres?

Som alt annet i misjonen, krever dette penger. Det vil derfor være riktig og nødvendig å tenke på samarbeid og ressursdeling. Bør det bygges opp et kompetansesenter for frikirkelig dokumentasjon og forskning i regi av Norges Frikirkeråd? Ville det, i vår økumeniske tid, være mulig å etablere et samarbeid med eksisterende forskningsinstanser innen Den norske kirke, f. eks. Kirkeforskning? Vil det være mulig å overbevise norske politikere og bevilgende myndigheter om at frikirkenes misjonsinnsats er av en slik karakter og et slikt format at det er et rimelig offentlig anliggende å bidra økonomisk til arkivoppbygging, forskning, og forskningformidling til allmenheten?

Behovet for en bevisst opprustning av frikirkelig misjonsforskning er påtrengende. Pionérgenerasjonene er borte, og kunnskapen om misjonens plass og rolle i frikirkesamfunnene vil være i fare dersom det ikke blir gjort noe. Det er her ikke tale om bare å akkumulere

fakta om noe som har vært, men om en kunnskap som gir innsikt og inspirasjon med tanke på fortsatt misjonsinnsats.

Peder A. Eidberg, f. 1933, B.D., Rüsclikon/Sveits 1960, rel.hist. grfag UiO 1966. Publisert bøker og artikler innen bl.a. kirke- og misjons-historie. Lektor ved Baptistenes Teologiske Seminar fra 1960, rektor 1985–1992.

Norwegian Free Churches and Missiological Research

This brief survey is limited to Norwegian free churches which are members of The Free Church Council.

The free church typology in Norway has been more conducive to practical mission work than to research and theoretical reflection. Thus much too little has been done to retrieve historical material and build up archives, and doing research.

The free church theological seminaries in Norway all offer courses in missiology, not only for missionaries, but also for pastors in the respective churches.

All together 7 doctoral dissertations have been produced over the last 60 years, all of them abroad, and several other academic dissertations as well as articles in scholarly journals.

Looking to the future, it is of imperative importance that Norwegian free churches initiate more scholarly work in the area of missiology, and invest money in the establishment of archives and the collection on historical source material. This could maybe best be done as an ecumenical enterprise.